वस्तुगत प्रश्नोत्तर

१. प्रधानमन्त्री कप टी–२० राष्ट्रिय क्रिकेट प्रतियोगिताको उपाधि (२०७८) कसले जित्यो ?
✍ एपीएफ क्लब, वि.सं. २०७८ पुस १६ देखि माघ ५ सम्म
- नेपाल एपीएफ क्लबले नेपाल पुलिस क्लबलाई २१ रनले हराएर सो उपाधि जितेको हो ।
- एपीएफले उपाधि जितसँगै ट्रफी र पाँच लाख रुपियाँ हात पारेको छ । उपविजेता नेपाल पुलिसले तीन लाख रुपियाँ हात पारेको छ । सेमिफाइनलसम्मको यात्रा तय गर्ने नेपाल आर्मी क्लब र बागमती प्रदेश ५०–५० हजार रुपियाँका हकदार बनेका छन् ।

२. अरनिको अन्तर्राष्ट्रिय पुरस्कार (२०७८ मा) कसलाई प्रदान गरियो ?
✍ साहित्यकार हरि अधिकारी
- गैरआवासीय नेपाली सङ्घको भाषा, साहित्य, संस्कृति तथा सम्पदा समितिद्वारा हरेक वर्ष यो पुरस्कार प्रदान गरिन्छ ।
- पुरस्कारको राशि दुई लाख रुपियाँ रहेको छ ।

३. संयुक्त राष्ट्रसङ्घद्वारा कुन अवधिलाई 'पारिस्थितिकीय प्रणालीको पुनर्स्थापनाको दशक'का रुपमा मनाउने निर्णय गरिएको छ ?
✍ सन् २०२१–२०३०

४. २०७८ सालमा प्रदान गरिने उत्कृष्ट साझेदारी वन पुरस्कारबाट पुरस्कृत हुने साझेदारी वन समूह कुन हो ?
✍ सवैया साझेदारी वन व्यवस्थापन समूह (पर्सा), पुरस्कार राशि रु. ५४ हजार

५. पारवहनका लागि नेपाली रेलले वीरगञ्ज र विराटनगरदेखि कोलकाता/हर्दियासम्म रेल सेवा दिन सक्नेसम्बन्धी सम्झौतामा कहिले सहमति भएको हो ?
✍ वि.सं. २०७८ असार २५
- (नेपाल र भारतबीच संशोधित रेल सेवा सम्झौताअनुसार नेपालबाट तेस्रो मुलुकसँगको व्यापारका लागि भारतीय निजी क्षेत्रको रेल सेवासमेत उपयोग गर्न सकिने भएको । यसअघि निश्चित कम्पनीबाट सञ्चालित रेल सेवा मात्र ढुवानीका लागि प्रयोग गर्नुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था रहेकोमा अब भने धेरै विकल्प खुला भएको ।)

६. दक्षिण एसियाली ओलम्पिक काउन्सिलको सन् २०२१ जुलाई १२ को बैठकले १४औँ साग खेलकुद प्रतियोगिता कहिले गर्ने निर्णय गरेको छ ?
✍ सन् २०२३ मार्च
- (१४औँ साग पाकिस्तानका पाँच सहर लाहोर, फैसलावाद, गुजरनवाला, इस्लामावाद र सिलाकोटमा हुने निर्णय भएको ।)

७. व्यापार व्यवसायसँग सम्बन्धित एमएफएनको पूरा रूप के हो ?
✍ मोस्ट फेवर्ड नेसन

८. दक्षिण एसियाली ओलम्पिक काउन्सिलको सचिवालय कहाँ राख्ने निर्णय भएको छ ?
✍ नेपाल

९. राष्ट्र बैङ्कमा पहिलो महिला डेपुटी गभर्नरका रूपमा नियुक्त हुने महिला को हुन् ?
✍ निलम तिम्सिना ढुङ्गाना

- वि.सं. २०७७ फागुन २५ को मन्त्रिपरिषद् बैठकले राष्ट्र बैङ्कमा निलम तिम्सिना ढुङ्गाना र बमबहादुर मिश्रलाई डेपुटी गभर्नरका रूपमा नियुक्त गर्ने निर्णय गरेको हो ।
- राष्ट्र बैङ्कमा दुई जना डेपुटी गभर्नर हुने व्यवस्था रहेको छ ।

१०. नेपालमा नयाँ स्रेस्ता प्रणाली कहिलेदेखि लागू भएको हो ?
✍ वि.सं. २०१८ चैत २ गते

११. देशभरिका मालपोत कार्यालयमा अनलाइन प्रणाली कहिलेदेखि लागू गरिएको हो ?
✍ वि.सं. २०७८ असार २३ गते
- छ वर्षअघि (२०७२ श्रावण २५) मालपोत कार्यालय कलङ्कीबाट सुरु भएको भू–अभिलेख सूचना व्यवस्थापन प्रणाली असार २३ देखि १२६ वटै मालपोत कार्यालयमा लागू भएको । यसअघि ११८ कार्यालयमा सुरु भइसकेकोमा सो दिन बाँकी आठ कार्यालयमा पनि अनलाइन प्रणाली कार्यान्वयन भएको भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभागले जनाएको ।
- कागजी प्रक्रियामा चल्दै आएको मालपोत कार्यालय अनलाइन प्रणालीमा गएसँगै मालपोत प्रशासन डिजिटल युगमा प्रवेश गरेको ।
- यो प्रणली सुरु भएपश्चात् नै सर्वसाधारणले आफ्नो घरजग्गाको विवरण (क्षेत्रफल, सँधियार रोक्का, राजस्वलगायत) मोबाइल एपमै हेर्न सक्ने ।
- देशभरका मालपोत कार्यालयमा लागू गरिएका अनलाइन सेवा प्रणालीबाट अब यस कार्यालयको सेवा छिटो, छरितो, पारदर्शी र विश्वसनीय हुने ।

१२. सबैभन्दा लामो दिन कहिले हुन्छ ?
✍ २१ जुन
- (सबैभन्दा छोटो दिन : डिसेम्बर २२)

१३. मानव निर्मित पहिलो तत्त्व कुनलाई मानिन्छ ?
✍ पोलोनियम

१४. विश्वकै ठूलो नोबल पुरस्कार कहिलेदेखि प्रदान गर्न थालिएको हो ?
✍ सन् १९०१
- अर्थशास्त्रतर्फको नोबल पुरस्कार भने सन् १९६८ देखि दिन थालिएको ।
- नोबल शान्ति पुरस्कार नर्वेको राजधानी ओस्लोमा दिइन्छ भने अन्य विधाका पुरस्कार स्विडेनको राजधानी स्टकहोममा प्रदान गरिन्छ ।
- यो पुरस्कार संयुक्त रूपमा तीन जनासम्मले पाउन सक्ने ।

१५. कुनै वस्तुमा त्यसको स्थान वा स्थिति परिवर्तनको कारणले सञ्चित रहने शक्तिलाई के भनिन्छ ?
✍ स्थिति शक्ति
- (तन्किएको रबरमा जम्मा भएको शक्ति, बाँधमा जम्मा गरिएको पानीमा हुने शक्ति, कुनै स्प्रिङ दबाउँदा वा तन्काउँदा स्प्रिङमा सञ्चित हुने शक्ति आदि स्थिति शक्ति अर्थात् पोटेन्सियल शक्तिका उदाहरण हुन् ।)

१६. चाल शक्ति भन्नाले के बुझिन्छ ?
✍ वस्तुमा हुने चालको कारणले उत्पन्न हुने शक्ति अर्थात् चाल अवस्थामा रहेको वस्तुमा सञ्चित शक्ति
- (बन्दुकबाट निस्केको गोली, बगिरहेको पानी, गुडिरहेको मोटर, उडिरहेको चरा आदिमा चाल शक्ति निहित हुन्छ ।)

१७. इन्टरनेसनल रिन्युऐबल इनर्जी एजेन्सी (आइरेना)को विधानलाई नेपालको संसद्द्वारा कहिले अनुमोदन भएको हो ?
✍ वि.सं. २०७४ असोज २५
- संसद्द्वारा अनुमोदन भएपछि नेपाललाई सो निकायको सदस्य बन्ने बाटो सहज भएको । सन् २००९ मा जर्मनीको बोनमा सम्पन्न फाउन्डिङ कन्फ्रेन्समा सहभागी नेपालले यसबारेको विधानमा हस्ताक्षर गरेर सदस्य बन्ने प्रतिबद्धता जनाए पनि औपचारिक प्रक्रिया भने अघि बढ्न सकेको थिएन ।
- यससँगै नेपाल दक्षिण एसियाबाट आइरेनाको सदस्य बन्ने कान्छो मुलुक बनेको छ ।
- यसअघि नेपालबाहेक सार्कका सबै सदस्य राष्ट्र सो नियोगको सदस्य बनेका छन् ।
- नवीकरणीय ऊर्जाको विश्वव्यापी रूपमा व्यापक प्रयोग र दिगो उपयोग गर्ने उद्देश्यका साथ आइरेनाको स्थापना सन् २००९ जनवरी २९ मा भएको हो ।

१८. नेपाल सरकारका मन्त्रालय स्तरका निकायमध्ये सर्वोच्च निकाय कुन हो ?
✍ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

१९. अत्यधिक सन्तान उत्पादन, बाँच्नका लागि सङ्घर्ष, प्राकृतिक छनोट, परिवृत्ति र वंशज, नयाँ जातिको उत्पत्तिसम्बन्धी क्रम विकासको सिद्धान्तका प्रतिपादक को हुन् ?
✍ चार्ल्स डार्विन

२०. लोन्ली प्लानेटको स्थापना कहिले भएको हो ?
✍ सन् १९७२
- पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित यस संस्थाको संस्थापक टोनी ह्विलर र मौरिन ह्विलर रहेका छन् ।
- हरेक वर्ष पर्यटकीय क्षेत्रको सूची प्रकाशन गर्ने यस संस्थाले पर्यटनसम्बन्धी पुस्तक, गाइडबुक तथा श्रव्यदृश्य सामग्रीको उत्पादन तथा बिक्री–वितरण गरिन्छ ।
- यसको मुख्यालय अस्ट्रेलियाको मेल्बर्न (शाखा कार्यालयहरू : लन्डन, बेइजिङ र नयाँदिल्ली)मा रहेको छ ।

२१. नेपालमा कृषि गणनाको सुरुवात कहिलेदेखि भएको हो ?
✍ वि.सं. २०१८
- नेपालमा वि.सं. २०६८ मा छैटौँ कृषि गणना गरिएको ।
- छैटौँ कृषि गणनाअनुसार नेपालमा ३८ लाख ३१ हजार कृषक परिवार रहेका छन् ।
- यस गणनाअनुसार प्रतिनेपाली खेतीयोग्य जमिन ०.६८ हेक्टर रहेको ।
- सबैभन्दा बढी कृषियोग्य जमिन भएका पाँच जिल्ला : मोरङ, झापा, सर्लाही, सिराहा र सुनसरी रहेका ।

२२. छैटौँ राष्ट्रिय कृषि गणना (२०६८/६९)को नतिजा कहिले सार्वजनिक गरियो ?
✍ वि.सं. २०७० पुस ९ गते
- छैटौँ राष्ट्रिय कृषि गणनाअनुसार कृषक परिवारको चलनमा रहेको जग्गाको क्षेत्रफल २५ लाख २५ हजार हेक्टर रहेको सो क्षेत्रफल दस वर्षअघिको तुलनामा एक लाख २९ हजार हेक्टरले कम हो ।

२३. टेनिसका चार महत्त्वपूर्ण स्पर्धामध्ये पहिलो ग्रान्डस्लाम कुन हो ?
✍ अस्ट्रेलियन ओपन
- (हरेक वर्ष जनवरीमा आयोजना हुने गर्छ ।)

२४. उत्तरी ध्रुव पत्ता लगाउने रोबर्ट पियरी (अमेरिका) हुन् भने दक्षिणी ध्रुव पत्ता लगाउने को हुन् ?
✍ रोल्ड एमन्डसेन, नर्वे

२५. संयुक्त राष्ट्रसङ्घद्वारा कुन अवधिलाई 'पारिस्थितिकीय प्रणालीको पुनर्स्थापनाको दशक'का रूपमा मनाउने निर्णय गरिएको छ ?
✍ सन् २०२१–२०३०

२६. हात्ती प्रजनन केन्द्र कहाँ रहेको छ ?
✍ मेघौली, चितवन

२७. हालको निजामती किताबखानाले गर्ने काम पहिला कुन अड्डाले गर्थ्यो ?
✍ कमान्डरी किताबखाना

२८. नेपालमा छापाखानाको सुरुवात कहिले भएको हो ?
✍ वि.सं. १९०८
- राणा प्रधानमन्त्री जङ्गबहादुर बेलायतबाट फर्किंदा यो प्रेस ल्याएका थिए ।
- प्रेसको शिरमा गिद्धको चित्र भएकाले यसलाई गिद्दे प्रेस भनिएको हो । यो कोलम्बियन प्रिन्टिङ प्रेस थियो ।
- यस प्रेसलाई थापाथली दरबारमा स्थापना गरियो ।

प्रस्तुतकर्ता : टङ्क के.सी.

विषयगत प्रश्नोत्तर

नेपाली सेनामा पदपूर्ति समिति

१. आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीका तत्त्व के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।
✍ कार्यालयको कार्यलाई मितव्ययिता, पारदर्शिता एवं प्रभावकारिता ल्याउनका लागि विभिन्न पदमा कार्य विभाजन गर्ने र एकले गरेको कार्यले अर्कोको कार्यमा सन्तुलन हुने गरी एकआपसमा सन्तुलन र नियन्त्रणको प्रणाली स्थापना गरिएको हुन्छ । यो कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली हो । कार्यालयको कार्यप्रणालीमा स्वच्छता ल्याई अनियमितता हटाउँदै सुशासन कायम गर्ने उद्देश्य लिइएको यसको मूलभूत तत्त्व कार्य विभाजन हो । यसका तत्त्वहरूलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
- कार्य विभाजन,
- आन्तरिक जाँच,
- कार्यसम्पादन सम्झौता,
- कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन,
- कार्यहरूको प्रतिवेदन लिने,
- अनुगमन गर्ने,
- निरीक्षण गर्ने,
- निर्देशन दिने,
- आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने ।

२. नेपाली सेनामा पदपूर्ति समितिको गठन र सो समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
✍ सैनिक सेवा नियमावली, २०६९ ले नेपाली सेनामा रिक्त रहेको विभिन्न पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगिताद्वारा छनोट गरी नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न पदपूर्ति समितिको गठन र सो समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था गरेको छ, जसलाई निम्नअनुसार चर्चा गर्न सकिन्छ :

● **नेपाली सेनामा पदपूर्ति समितिको गठन**
- (क) लोक सेवा आयोगको अध्यक्ष वा आयोगले तोकेको सो आयोगको सदस्य –अध्यक्ष
- (ख) रक्षा मन्त्रालयको सचिव वा निजले तोकेको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको अधिकृत –सदस्य
- (ग) कार्यरथी –सदस्य
- (घ) प्रधानसेनापतिले तोकेको सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञ एक जना –सदस्य
- (ङ) भर्ना छनोट निर्देशनालयको निर्देशक –सदस्य–सचिव

● **छुट्टाछुट्टै समिति गठन**
- पदपूर्ति समितिले अधिकृत क्याडेटभन्दा तल्लो दर्जामा निर्धारित प्रक्रियाका आधारमा उपयुक्त उम्मेदवार छनोट गरी नियुक्तिका लागि नियुक्ति गर्ने अधिकारीसमक्ष सिफारिस गर्न लोक सेवा आयोग र मन्त्रालयको प्रतिनिधिसमेत रहने गरी बढीमा पाँच सदस्यीय छुट्टाछुट्टै समिति गठन गरी अधिकार सुम्पन सक्ने व्यवस्था छ ।

● **पदपूर्ति समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार**
- पदपूर्तिका लागि विज्ञापन गर्ने, परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने,
- पदपूर्तिका लागि प्रश्नपत्र निर्माण, प्रश्नपत्र परिमार्जन, उत्तर पुस्तिका परीक्षण, प्रयोगात्मक परीक्षाको व्यवस्था, गुणमापक परीक्षाको व्यवस्था, अन्तर्वार्तालगायतका कार्यहरूका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी दक्ष वा विशेषज्ञको सेवा प्राप्त गर्ने,
- उम्मेदवारलाई सैनिक सेवाको रिक्त पदसङ्ख्याका आधारमा योग्यताअनुसार तालिम वा नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्ने ।

३. वैयक्तिक गोपनीयतासम्बन्धी ऐन, २०७५ ले लिएका उद्देश्य लेख्नुहोस् ।
✍ २०७५ असोज २ गतेबाट लागू भएको वैयक्तिक गोपनीयतासम्बन्धी ऐन, २०७५ ले लिएका उद्देश्य निम्न छन् :
- प्रत्येक व्यक्तिको जिउ, आवास, सम्पत्ति, लिखत, तथ्याङ्क, पत्राचार तथा चरित्रसम्बन्धी विषयको गोपनीयताको हकलाई सुनिश्चित गर्ने,
- सार्वजनिक निकाय वा संस्थामा रहेका वैयक्तिक सूचनाको संरक्षण र सुरक्षित उपयोगको व्यवस्था गर्ने,
- व्यक्तिको गोपनीयता अतिक्रमण हुन नदिने,
- मर्यादित जीवनस्तर प्रवर्द्धन गर्ने ।

४. वाणिज्य बैङ्क भनेको के हो ?
✍ सर्वसाधारण जनताबाट निक्षेप स्वीकार गर्ने, भुक्तानी गर्ने, कर्जा प्रवाह गर्नेजस्ता वित्तीय मध्यस्थताका कार्य गरी मुलुकमा आर्थिक स्थायित्व कायम राख्न सहयोग गर्ने बैङ्कलाई वाणिज्य बैङ्क भनिन्छ । यसले केन्द्रीय बैङ्कले तर्जुमा गरेको मौद्रिक नीति कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्दछ । यसको उद्देश्य मुनाफा आर्जन गर्नु हुन्छ । यसले सर्वसाधारणलाई आधुनिक बैङ्किङ सेवा उपलब्ध गराउने गर्दछ । यो केन्द्रीय बैङ्कबाट अनुमति लिई स्थापना हुन्छ । यसको नियमन केन्द्रीय बैङ्कले गर्दछ ।

५. सङ्घीय शासन व्यवस्थाका सबल पक्षबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
✍ एउटा देशलाई एकभन्दा बढी प्रान्त, राज्य वा प्रदेशमा विभाजन गरेर शासन सञ्चालन गर्ने पद्धति सङ्घीय शासन व्यवस्था हो । यो एउटै देशमा बहुसरकारद्वारा राज्यशक्तिको प्रयोग गर्ने राजनीतिक प्रणाली हो । यस व्यवस्थामा सामान्यतया केन्द्र सरकार, प्रान्तीय/राज्य/प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार गरी तीन प्रकारको सरकार हुने गर्दछ । संविधानले प्रत्येक तहका सरकारको अधिकार र जिम्मेवारी तोकी एकआपसमा समन्वय तथा सहकार्यको व्यवस्थासमेत गरेको हुन्छ । सङ्घीय व्यवस्था आर्थिक हिसाबले केही खर्चिलो देखिए पनि समावेशी लोकतन्त्र, विविधता, व्यवस्थापन तथा राज्यशक्तिको विकेन्द्रीकरणका दृष्टिले यो उत्कृष्ट व्यवस्था हो । यस व्यवस्थाका सबल पक्ष निम्नअनुसार छन् :
- जिम्मेवारी, स्रोतसाधन तथा अवसर तलका सरकारमा हस्तान्तरण हुने हुँदा केन्द्र सरकारको कार्यबोझ कम हुने,
- तोकिएका क्षेत्रमा जननिर्वाचित अधिकारसम्पन्न छुट्टै सरकारले प्रशासन र विकासको जिम्मेवारी पाउने,
- विकास निर्माण तथा शासन व्यवस्था थप नियमित, व्यवस्थित र प्रतिस्पर्धी बन्ने,
- केन्द्र सरकारले प्रान्तीय/राज्य/प्रदेश सरकारबीच समन्वय गर्ने तथा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय तहमा देखिएका समस्याको समाधान गर्ने हुँदा समग्र शासन व्यवस्था सफल हुने,
- सङ्घीय शासन व्यवस्थाबाट सबै वर्ग, तह, जातजाति, भाषा, धर्मका लागि समुचित पहुँच र अवसर प्राप्त भई समावेशी राज्य स्थापना हुने,
- स्रोत साधन र अवसरको न्यायोचित वितरण हुने,
- कार्य प्रणालीमा सहभागिता र पारदर्शिताले भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा सहयोग पुग्ने,
- मुलुकमा सुशासन कायम हुन सहयोग पुग्ने ।

६. स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।
✍ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष तथा नगरपालिकाको उपप्रमुखको संयोजकत्वमा गठन हुने स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्न छन् :
- राजस्वसम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा, संशोधन, परिमार्जन र सोको परिपालनाका सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श दिने,
- राजस्वको स्रोत, दायरा र दरसमेतको विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुन सक्ने राजस्वको अनुमान गर्नेलगायतका कार्य गर्ने,
- राजस्वको दर र क्षेत्रलगायतका आधारमा आन्तरिक आयको विश्लेषण र अनुमान गर्ने,
- स्थानीय उद्योग तथा व्यापार प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा योगदान दिने किसिमको कर नीतिको सम्बन्धमा परामर्श दिने,
- कर राजस्व, गैरकर राजस्व, सेवा शुल्क, दस्तुर आदिको दर सम्बन्धमा परामर्श दिने,
- राजस्व प्रशासन सुधारका लागि अन्य आवश्यक परामर्श दिने ।

७. नेपालीको जीवनशैली नै नेपालको प्रमुख स्वास्थ्य समस्या हो । यस भनाइलाई के भन्नुहुन्छ ?
✍ निश्चय पनि मानिसको स्वास्थ्य आफ्नै जीवनशैलीबाट प्रभावित हुन्छ । अधिकांश नेपाली स्वास्थ्यको महत्त्व र यसको ख्याल राख्ने तरिकाबारे सचेत छैनन् । उनीहरूको खाद्यपरिकार, सांस्कृतिक चालचलन, कामको पद्धति, आचरण आदि स्वास्थ्यमैत्री छैनन् । अझै पनि धेरै मानिस अन्धविश्वासी छन् र आफ्नो स्वास्थ्य बिग्रँदै गएको थाहा पाएका छैनन् । उनीहरूलाई वैज्ञानिक उपचार पद्धतिको आवश्यकता र महत्त्वको ज्ञान छैन । खासगरी यस्तो अवस्था सुगममा भन्दा दुर्गम स्थानमा बढी छ । उत्पादनको कमी, खाद्यान्नको अभाव आदिजस्ता कारणले गर्दा उनीहरू सडेगलेका खानेकुरा, फोहोर खानेपानी प्रयोग गरिरहेका छन् । प्रसादका नाममा प्रदूषित पानी र सडेगलेका फलफूल तथा खाद्यपरिकार सहर्ष ग्रहण गर्दछन् । स्वास्थ्यको ख्याल नगरी अनावश्यक मात्रामा व्रत, उपवास गर्ने गर्दछन् । खाद्यपरिकार तयार गर्ने पाकशैली पनि उपयुक्त खालको छैन । भोजनको नियमित तालिका छैन । सन्तुलित भोजनको महत्त्वबोध छैन । बढी चिल्लो वा मदिराजन्य वस्तु अधिक प्रयोग हुन्छ । व्यक्तिगत सरसफाइको अवस्था पनि कमजोर छ । यस्तो जीवनशैलीका कारण सामुदायिक स्वास्थ्यको अवस्था निकै नाजुक छ । त्यसैले नेपालीको जीवनशैली नै नेपालको प्रमुख स्वास्थ्य समस्या हो भन्न सकिन्छ ।

८. एकीकृत सम्पत्ति कर भनेको के हो ? यो कर लगाउने आधारहरू के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।
✍ व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेका सम्पूर्ण घर र जग्गालाई एकीकृत रूपमा गणना गरी त्यसैमा कर लगाइने पद्धतिलाई एकीकृत सम्पत्ति कर भनिन्छ । यो घर तथा जग्गाजस्ता अचल सम्पत्तिमा लाग्ने कर हो । अचल सम्पत्तिमा लगानी प्रोत्साहित गर्ने वा निरुत्साहित गर्ने भन्ने उद्देश्य राखेर यो करको दर निर्धारण गर्ने गरिन्छ । यसमा सम्पूर्ण अचल सम्पत्तिको एकीकृत मूल्याङ्कन गरी तोकिएको रकमसम्ममा एकीकृत सम्पत्ति कर छुट दिन पनि सकिन्छ । सामान्यतया अनुत्पादक क्षेत्रको लगानीलाई निरुत्साहित गर्दै उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी उत्प्रेरित गरी आय आर्जन तथा रोजगारी बढाउन अनुत्पादक क्षेत्रको अचल सम्पत्तिमा सम्पत्ति कर लगाउने गरिन्छ ।

● **एकीकृत सम्पत्ति कर लगाउने आधार**
- सामान्यतया जुनसुकै कर लगाउने आधार भनेको करदाताको कर तिर्न सक्ने क्षमता हो । कर तिर्न नसक्नेलाई करको भार लगाउन हुँदैन भन्ने सिद्धान्तमा आधारित भई कर लगाएमा कर असुलीमा थप प्रभावकारिता आउँछ र करको उत्पादनशीलता झन् बढ्न गई करले करको आधार अझ विस्तार गर्दै जान्छ । यो मान्यता एकीकृत सम्पत्ति करमा पनि लागू हुन्छ । एकीकृत सम्पत्ति कर लगाउने अरू आधार निम्न छन् :
- घर तथा जग्गाको आकार, प्रकार, बनोट,
- नागरिकको जीवनस्तर एवं आर्थिक अवस्था,
- अचल सम्पत्ति उपयोग गरे नगरेको अवस्था,
- अचल सम्पत्तिको प्रचलित बजार मूल्य,
- अचल सम्पत्तिको ह्रास मूल्य,
- राजस्वको आवश्यकता ।

९. नेपालको वन सेवाअन्तर्गत हाल रहेका समूहहरू के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।
✍ नेपालको वन सेवाअन्तर्गत हाल छवटा समूह रहेका छन्, जुन निम्न छन् :
- क. जनरल फरेस्ट्री
- ख. फरेस्ट रिसर्च
- ग. स्वायल एन्ड वाटर कन्जर्भेसन
- घ. बोटनी
- ङ. हात्तीसार
- च. नेशनल पार्कस् एन्ड वाइल्ड लाइफ ।

१०. स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा कर लगाउँदा के कस्ता कुरामा ध्यान दिनुपर्दछ ? लेख्नुहोस् ।
✍ स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा कर लगाउँदा निम्न कुरामा ध्यान दिनुपर्दछ :
- राष्ट्रिय आर्थिक नीति,
- वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार,
- पुँजी बजार,
- श्रम बजार,
- छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने कुरा ।

११. मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्न वित्त र मौद्रिक नीतिले कसरी सहयोग गर्दछन् ? उल्लेख गर्नुहोस् ।
✍ वस्तु तथा सेवाको मूल्यमा आएको वृद्धि मुद्रास्फीति हो । बजारमा वस्तु तथा सेवाको अभाव हुने तर मुद्रा प्रदायको मात्रा नघट्ने भएमा मुद्रास्फीति हुन्छ । यसका लागि मौद्रिक तथा वित्त नीतिमार्फत वस्तु तथा सेवाको उत्पादन वृद्धि गर्ने, बजारमा मुद्रा प्रदायको मात्रा नियन्त्रण गर्नेलगायतका उपाय अवलम्बन गरेर मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्न मौद्रिक र वित्त नीतिले निम्नअनुसार सहयोग गर्दछन् :

● **वित्त नीतिले गर्ने सहयोग**
- उत्पादनमा अनुदान दिएर उत्पादन वृद्धि गर्ने,
- मालवस्तुको ढुवानीमा सुधार गरेर तथा विभिन्न स्थानमा आवश्यक पर्ने मालवस्तुको भण्डारणको व्यवस्था गरी आपूर्ति प्रणालीमा सुधार गर्ने,
- बजार अनुगमनमार्फत कृत्रिम अभाव हुन नदिने, मालवस्तुको मूल्यसूची राख्न लगाउने,
- सरकारी घाटा बजेट कम गरी निजी क्षेत्रमा लगानी बढाउन सहयोग गर्ने,
- सरकारले चालू खर्चमा मितव्ययिता अपनाई पुँजीगत खर्च क्षमता बढाएर पूर्वाधार विकासलाई तीव्रता दिने,
- रुग्ण उद्योगको पुनरुत्थानमा कर, भन्सारलगायतका सहुलियतको व्यवस्था गर्ने,
- नीतिगत, कानुनी, संस्थागत एवं प्रक्रियागत सुधार गरी लगानीमैत्री वातावरण तयार गरेर स्वदेशी तथा विदेशी लगानी बढाउने ।

● **मौद्रिक नीतिले गर्ने सहयोग**
- उद्योग, कृषिलगायतका उत्पादनमूलक क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढाउन यसमा कर्जाको सीमा निर्धारण गर्ने,
- उत्पादनमूलक क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जामा अनुदानको व्यवस्था गर्ने,
- कर्जा प्रवाहलाई सरल र पारदर्शी बनाउने,
- बजारमा मुद्रा प्रदायको मात्रा घटाउने,
- केन्द्रीय बैङ्कले अन्य बैङ्कलाई ऋण प्रदान गर्दा लिने बैङ्कदर बढाउने,
- केन्द्रीय बैङ्कले सरकारी ऋणपत्र बिक्री गर्ने,
- केन्द्रीय बैङ्कमा वाणिज्य बैङ्कले जम्मा गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद मौज्दातको मात्रा बढाउने,
- बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा मर्ज हुने प्रक्रियालाई सरल गरी बैङ्कको वित्तीय क्षमताको विकास गर्ने,
- खराब कर्जा असुली कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने,
- केन्द्रीय बैङ्कले गर्ने बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको नियमन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई स्वच्छ प्रतिस्पर्धाको विकास गर्ने ।

प्रस्तुतकर्ता : हेमचन्द्र शर्मा

QUESTION BANK NEPAL